

موضوع	بخشنامه شماره مب/ 921 مورخ ۱۳۸۰/۰۸/۳۰؛ پیش نویس دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی
	شماره: مب ۹۲۱ تاریخ : ۱۳۸۰/۰۸/۳۰ «بسمه تعالی» جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید. محترماً به پیوست پیش نویس دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی ارسال می گردد. از آنجائیکه دستورالعمل مذکور از ابتدای سال آتی در مقطع یکسان سازی نرخ ارز لازم الاجراء خواهد بود و قبل از شروع سال آتی جهت اجراء آزمایشی ابلاغ خواهد گردید لذا مقتضی است ضمن انجام بررسیهای لازم در کمیته های متشکل از متخصصین امور اداری ارزی حقوقی اجرایی حسابداری و آن بانک حداکثر ظرف مدت ۳ هفته از تاریخ صدور این نامه نظرات پیشنهادی خود را به این اداره ارسال فرمائید بدیهی است عدم ارسال نظرات آن بانک حاکی از تأیید کلیه موارد مندرج در دستورالعمل می باشد. م پیوست: ۹ برگ مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری اداره مطالعات و مقررات بانکی بهرام فیض زرین قلم ۱۶۱۵ ۱۶ بسمه تعالی دستور العمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی بمنظور رعایت اصول حسابداری و ایجاد یکنواختی در نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی و همچنین فراهم سازی شرایط و امکانات لازم جهت اجرای طرح یکسان سازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ خواهشمند است دستور فرمائید موارد ذیل را دقیقاً مطالعه و مورد اجرا قرار دهند. (۱) اصول اولیه در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی اصول اولیه مهمی که در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی بایستی ملحوظ نظر قرار گیرد بشرح زیر می باشد (۱۱) حسابهای ارزی تحت هیچ شرایطی نباید طرف حسابهای ریالی قرار گیرد. (۱۲) حسابهای ارزی یک نوع ارز لزوماً بایستی طرف حسابهای ارزی همان نوع ارز قرار گیرد. بدین ترتیب در مواقعی که ارز به ریال و ریال به ارز تبدیل و عملیات خرید و فروش انجام میشود حسابی تحت عنوان حساب وضعیت ارزی با ماهیت ارزی طرف حساب ارز مورد نظر قرار گرفته و معادل ریالی آن در حساب دیگری با ماهیت ریالی تحت عنوان حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی طرف حساب ریالی مربوط قرار خواهد گرفت. (۱۳) حساب وضعیت ارزی تفاضل دارائیه و بدهیهای ارزی بانک می باشد و حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی نشانگر ارزش ریالی وضعیت ارزی است که هر دو حساب مذکور بایستی به تفکیک اسعار مختلف در دفاتر معین ثبت و نگهداری شوند. (۱۴) معادل ریالی حساب وضعیت ارزی به تفکیک اسعار مختلف بایستی در هر مقطع با مانده حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی برابر باشند. (۱۵) مجموع مانده دارائیه های ارزی به ارز و ریال بایستی با مجموع مانده بدهی های ارزی به تفکیک اسعار مختلف با احتساب مانده حساب وضعیت ارزی در هر مقطع برابر و موازنه گردند. (۱۶) به استثناء اسناد حسابداری خرید و فروش ارز و مبادلات ارزی تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر سایر اسناد حسابداری مربوط به حسابهای ارزی بایستی در سالجاری با نرخ شناور فروش و در سال آتی بعد از اجرای طرح یکسان سازی نرخ ارز با نرخهای فروش ارز که همه روزه جهت معاملات جزئی اعلام خواهد نمود انجام پذیرد. بدیهی است تسعیر و ارزیابی مانده دارائیه و بدهیهای ارزی در هر مقطع بر مبنای نرخ فروش ارز خواهد بود توجه خواهند داشت اسناد حسابداری عملیات خرید و فروش ارز و مبادلات ارزی در سالجاری طبق روال معمول بوده و در سال آتی اسناد حسابداری مربوط به عملیات جزئی خرید و فروش ارز با نرخهای خرید و فروش روزانه و اسناد حسابداری مربوط به عملیات عمده خرید و فروش ارز با نرخهای توافقی بین بانک و مشتری صادر خواهد شد. ایجاد حسابهای وضعیت ارزی، ارزش ریالی مبادلات ارزی و حساب مرکز به ارز بطوریکه در فوق اشاره گردید تفاضل دارائیه و بدهیهای ارزی نشانگر وضعیت ارزی بانک می باشد که لازمست بمنظور ایجاد

موازنه حسابهای ارزی و دستیابی به میزان وضعیت ارزی بانک به اسعار مختلف حسابی تحت عنوان حساب وضعیت ارزی در ردیف حسابهای ارزی بانک گشایش و معادل ریالی آن در حساب دیگری تحت عنوان حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی در ردیف حسابهای ریالی منعکس شود. ضمناً لازمست بمنظور حفظ توازن ارزی و رعایت اصول مندرج در بند ۱۱ نقل و انتقالات ارزی بین شعب و شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس از طریق حساب مرکز به ارز صورت پذیرد. عملیات تسویه و پایاپای اسناد حسابداری حساب مرکز به ارز دقیقاً همانند عملیات تسویه و پایاپای استاد حساب مرکز به ریال خواهد بود با این تفاوت که برای هر یک از اسعار فهرست جداگانه ای به ارز و ریال بایستی تهیه شود.

بمنظور تحقق اهداف مذکور لازمست در مقطع زمانی تفاضل دارائیه و بدهیهای ارزی بانک برای هر یک از اسعار بطور جداگانه شناسایی و در صورتیکه دارائیههای ارزی بیشتر از بدهیهای ارزی باشد. اسناد حسابداری زیر صادر و در دفاتر معین و کل ثبت گردد توجه خواهند داشت در این مورد مغایرت با بند ۱۱ این دستور العمل بلامانع است. بدهکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد

بستانکار حساب وضعیت ارزی

چنانچه دارائیههای ارزی مربوط به هر یک از اسعار کمتر از بدهیهای ارزی همان نوع ارز باشد.

بدهکار حساب وضعیت ارزی

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد

توجه بانکهایی که قبلاً از سرفصل حسابهای معاملات ارزی و ریالی عملیات ارزی استفاده نموده اند صرفاً به تغییر عناوین حسابها اقدام خواهند نمود.

در مقطع اجرای دستور العمل علاوه بر ایجاد حسابهای فوق الذکر حسابی تحت عنوان حساب مرکز به ارز با استفاده از کد ۳۱۲۰۱۲۰ در ردیف دارائیههای ارزی و یا کد ۳۲۰۷۳۰ در ردیف بدهیهای ارزی (حسب مورد بمنظور انجام نقل و انتقالات ارزی افتتاح خواهند نمود.

نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی

عملیات حسابداری ارزی در بانکها در ۴ گروه زیر صورت می گیرد

۱-۳- عملیات ارز به ارز

--- عملیات ارز به ریال و ریال به ارز خرید و فروش (ارز)

۳۳ نقل و انتقالات ارزی بین شعب داخل کشور و نقل و انتقالات ارزی فی مابین شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس

۳-۴- مبادلات ارزی تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر

(۳۱) عملیات ارز به ارز

در این نوع عملیات یک حساب ارزی بدهکار و حساب ارزی دیگر با همان نوع و در همان واحد ارزی عمل کننده بستانکار شده و طرفین دارائیه و بدهیهای ارزی به یک میزان کم و یا زیاد خواهد شد. موازنه ارزی حسابها در اینگونه عملیات کماکان برقرار بوده و تغییری در وضعیت ارزی بانک ایجاد نخواهد شد.

مثال با دریافت اسکناس دلار جهت واریز به حسابجاری ارزی دلاری مشتری ثبت حسابداری عبارت خواهد بود از:

بدهکار حساب اسکناس و نقود بیگانه

بستانکار حساب جاری ارزی به دلار

(۳۲) عملیات ارز به ریال و ریال به ارز خرید و فروش (ارز)

در عملیات مذکور خرید یا فروش ارز صورت گرفته و وضعیت ارزی بانک تحت تاثیر قرار می گیرد.

۱-۲-۳ (عملیات خرید ارز

بدهکار اسکناس و نقود بیگانه یا حساب ارزی مشتری

بستانکار حساب وضعیت ارزی

بدهکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

بستانکار حساب صندوق ر یا حساب ریالی مشتری

۲-۲-۳ (عملیات فروش ارز

بدهکار حساب وضعیت ارزی

بستانکار اسکناس و نقود بیگانه ر یا حساب ارزی مشتری

بدهکار حساب صندوق ر یا حساب ریالی مشتری

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

توجه عملیات موصوف در سالجاری صرفاً در رابطه با عملیات خرید و فروش ارز با نرخ شناور کاربرد داشته و در ارتباط با عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور صادراتی گواهی سپرده و توافقی لازمست تا پایان سالجاری بر اساس مفاد مندرج در بندهای ۱-۲ و ۲-۲ دستور العمل شماره مب ر ۶۴۴ مورخ ۱۳۸۰/۶/۲۲ مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری اقدام فرمایند.

(۳۳) عملیات حسابداری نقل و انتقالات ارزی بین شعب و شعب با اداره مرکزی و بالعکس

۱-۳-۳ (نقل و انتقالات ارزی از محل وجوه ارزی مشتریان

این قبیل نقل و انتقالات ارزی که از محل موجودی حسابهای ارزی یا وجوه ارزی تودیع مشتریان صورت می گیرد تغییری در وضعیت ارزی بانک بوجود نمی آورد و با بدهکار شدن یک حساب ارزی در یکی از شعب یا واحدهای ارزی حساب ارزی دیگری در یکی از شعب یا واحد ارزی دیگر بستانکار شده و نهایتاً دارائی ها و بدهیهای ارزی بانک به یک نسبت کم و زیاد خواهد شد. لیکن بلحاظ حفظ موازنه ارزی حسابها در شعب صادر کننده و گیرنده سند بطور جداگانه و رعایت ضوابط و اصول مورد اشاره در بند ۱ این دستور العمل لازمست نقل و انتقالات ارزی با صدور سند حسابداری بشرح ذیل از طریق حساب مرکز به ارز صورت پذیرد:

بدهکار اسکناس و نقود بیگانه ر یا حساب ارزی مشتری

بستانکار حساب مرکز به ارز با استفاده از کد ۳۱۲۲۰ یا ۳۲۰۷۳۰ حسب مورد

فهرست حساب مرکز به ارز بایستی به تفکیک اسعار مختلف تهیه و تنظیم گردد و علاوه بر مبلغ به ارز هم ارز ریالی اسناد تنظیمی نیز در فهرست مزبور درج شود نحوه تسویه و پایاپای اسناد صادره و وارده حساب مرکز به ارز در اداره مرکزی بانک دقیقاً همانند روش تسویه و پایاپای استاد در حساب مرکز بریال می باشد که قبلاً نیز بدان اشاره گردید.

۲-۳-۳) نقل و انتقالات ارزی از محل مبادله موجودی حسابهای ریالی مشتریان به ارز

اینگونه نقل و انتقالات که همزمان با انجام یک معامله فروش ارز صورت میگیرد عمدتاً مرتبط با صدور حواله های ارزی عهده شعب خارج از کشور یا بانکهای خارجی و واریز وجه اعتبارات اسنادی وارداتی گشایش یافته می باشد. در این نوع عملیات اسناد حسابداری زیر بابت فروش ارز صادر و همزمان ارز فروخته شده بمنظور ثبت در حساب اداره مرکزی و تسویه اعلامیه بدهکار کارگزار پرداخت کننده از طریق حساب مرکز به ارز به اداره مرکزی ارسال می گردد

بدهکار حساب صندوق ر یا حساب جاری ریالی مشتری

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

بدهکار حساب وضعیت ارزی

بستانکار حساب مرکز به ارز

همانطوریکه در ذیل بند ۲۲-۳ نیز اشاره شد عملیات مذکور در سالجاری صرفاً مرتبط با فروش ارز بابت صدور حواله های ارزی و واریز اعتبارات اسنادی گشایش یافته با نرخ شناور میباشد. بدیهی است تا پایان سالجاری فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور جهت صدور حواله های ارزی و اعتبارات اسنادی گشایش یافته بر اساس مفاد مندرج در بند ۲-۲ دستور العمل شماره مب ر ۶۴۴ مورخ ۱۳۸۰/۶/۲۲ مدیریت کل نظارت و اموریانکها خواهد بود.

۳) عملیات حسابداری مبادلات ارزی تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر

در مبادلات ارزی بایستی ارز ارائه شده مشتری با نرخ خرید خریداری و ارز درخواستی وی به نرخ فروش فروخته شود. بدین منظور معادل ریالی ارز خریداری شده باید به نرخ فروش ارز درخواستی مشتری تقسیم و میزان آن مشخص گردد. در این نوع عملیات نیز مانده حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی ارزهای خریداری شده و فروخته شده تحت تاثیر قرار گرفته و اسناد حسابداری زیر صادر می گردد

مثال خرید ۵۰۰۰ مارک ارز موجود در حسابجاری ارزی مشتری با نرخ خرید هر مارک ۱۰۵۳ ریال جهت تبدیل به

اسکناس دلار با نرخ فروش هر دلار ۱۷۵۵ ریال

۵۰۰۰ مارک $\times ۱۰۵۳ = ۵۲۶۵۰۰۰$ ریال

۵۰۰۰ مارک ($۵۲۶۵۰۰۰ - ۱۰۵۳ \times ۱۵۰۰۰$)

($۷۵۵ - ۱۵۳۶۵۰۰ \times ۳۰۰۰$)

۳۰۰۰ دلار ۱۷۵۵ : ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

بدهکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (مارک) ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (دلار) ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

۴) احتساب سود و زیان ناشی از خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی

با ایجاد حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی موجودیهای ارزی متعلق به بانک برای هر یک از اسعار بهمراه ارزش ریالی آن در مقاطع مختلف مشخص می گردد.

بدین ترتیب با سنجش مجدد ارزش ریالی وضعیت ارزی بانک در هر مقطع امکان شناسایی سود یا زیان ناشی از عملیات خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی وجود خواهد داشت.

طبق مفاد بخشنامه شماره ۲۴۵۷ تب مورخ ۱۳۵۵/۱۲/۸ این بانک کلیه دارائیه و بدهیهای ارزی کوتاه مدت واحدهای داخل کشور بایستی به نرخ فروش ارز در تاریخ ترازنامه به ریال تسعیر و نتایج حاصل از آن به حساب سود و زیان بانک انتقال یابد. در اجرای بخشنامه فوق الذکر تاکنون عملیات تسعیر اقلام ارزی سالی یکبار در پایان اسفندماه صورت گرفته است لیکن با توجه به ایجاد حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی و ضرورت استفاده از اطلاعات مربوط به مانده حسابهای مذکور هنگام حضور در بازار خرید و فروش ارز خصوصاً در سال آتی و با اجرای طرح یکسان سازی نرخ ارز لازمست تسعیر اقلام ارزی در پایان هر روز صورت پذیرد. از آنجائیکه اجرای این مهم منوط به تجهیز سیستم بانکی به ابزارهای پیشرفته الکترونیکی است لذا تا اتمام کار اتوماسیون بانکها و فراهم سازی شرایط و تجهیزات لازم ضروری است از سال آتی با اجرای طرح یکسان سازی نرخ ارز اقلام ارزی حداکثر در پایان هر ماه تسعیر و سود و زیان حاصل از آن شناسایی و با انجام عملیات و صدور اسناد حسابداری زیر در حسابها منظور گردد:

۴۱) عملیات تسعیر اقلام دارانی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد

بدین منظور لازمست جداولی بر حسب نوع ارز بطور جداگانه تنظیم و ضمن درج عناوین حسابها اقلام دارائیهای ارزی مانده حساب به ارز معادل ریالی قبل از تسعیر معادل ریالی بعد از تسعیر و نتیجه حاصل از تسعیر اقلام در آن منعکس شود در این رابطه اسناد حسابداری زیر صادر خواهد شد.

بدهکار حسابهای ارزی اقلام دارانی تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار حساب وضعیت ارزی

بدهکار حساب ریالی مبادلات ارزی بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی

۴۲) عملیات تسعیر اقلام بدهی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد

در این خصوص نیز بعد از تهیه و تنظیم جدول مورد نظر بشرح بند ۱-۴ اسناد حسابداری زیر صادر می شود

بدهکار حساب وضعیت ارزی تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار حسابهای ارزی ارقام بدهی) - تنها بریال

بدهکار نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

۴۳) اسناد حسابداری عملیات تسعیر ارقام دارائیهها و بدهیهای ارزی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه کاهش ارزش ریالی داشته باشد بالعکس موارد مندرج در بندهای ۱ و ۲ خواهد بود مانده حساب نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی در پایان سال مالی به حساب سود و زیان منتقل می گردد.

ه توضیحات

۵۱) عملیات تسعیر و ذخیره گیری ارقام دارائی و بدهیهای بلند مدت کماکان بر اساس مفاد مندرج در بخشنامه شماره ۲۴۵۷ نب مورخ ۱۳۵۵/۱۲/۸ این بانک خواهد بود.

ه حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی جنبه اطلاعاتی داشته و لازمست قبل از تهیه و تنظیم تر از نامه بانک با توجه به مراتب فوق و توازن مانده حسابهای مذکور از درج مانده حسابهای فوق در ترازنامه بانک خودداری شود.

۵ با توجه به الزام بانکها به رعایت اصول مندرج در بند ۱ این دستور العمل لازمست موارد ذیل در عملیات حسابداری مندرج در بخشنامه شماره مب ۶۴۴ مورخ ۱۳۸۰/۰۶/۲۲ در رابطه با عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور ملحوظ نظر قرار گیرد

۱ (۵) بانکهایی که از روش ثبت رقم ارزهای خریداری شده و فروخته شده بشرح مندرج در بند ۱۱ و ۱۲ دستور العمل فوق الاشاره استفاده مینمایند بایستی حساب ارزی مورد نظر را به طرفیت حساب وضعیت ارزی و حسابهای ریالی مربوطه را به طرفیت حساب ریالی ارزش مبادلات ارزی قرار دهند.

۲-۳-۵) در مورد ثبت رقم ارزهای خریداری شده و فروخته شده بشرح مندرج در بند ۱-۲ و ۲-۲ دستور العمل مذکور با توجه به استفاده از حسابهای واسطه ارزی و ریالی نیازی به صدور اسناد حسابداری اضافی نبوده و مانده حسابهای واسطه ارزی و ریالی بابت عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور بخشی از وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی بانک خواهد بود. بدین ترتیب با توجه به مفاد مندرج در بخش پایانی دستور العمل شماره مب ۶۴۴ مورخ ۱۳۸۰/۰۶/۲۲ و بمنظور رعایت اصول مندرج در بند ۱ این دستور العمل لازمست در پایان سالجاری هنگام تسویه و انتقال مانده حسابهای واسطه ارزی مربوط به عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور به حسابهای واسطه ریالی عملیات مذکور از حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی استفاده بعمل آید.

۵) بمنظور استفاده بهینه از اطلاعات مربوط به مانده حساب وضعیت ارزی به اسعار مختلف هنگام انجام معاملات ارزی و دستیابی به مانده واقعی وضعیت ارزی بانک اصلح است بانکها با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به حذف فاصله زمانی تاریخ انجام معاملات و تاریخ ثبت اسناد حسابداری مربوطه در دفاتر قانونی خصوصاً در مورد حسابهای بانک نزد شعب خارج و بانکهای خارجی اقدام نمایند.

